

МОНГОЛ УЛСЫН
ЗАСГИЙН ГАЗАР

**ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН
ХАМГААЛЛЫН ЯАМ**

ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭХ ҮР ЧАДВАРЫГ
ДЭЭШЛҮҮЛЭХ ТӨСӨЛ

АЖИЛ МЭРГЭЖЛИЙН ЛАВЛАХ

Салбар:

Хөдөө аж ахуй

Мэргэжлийн нэр:

Хүлэмжийн аж ахуйн фермер

Улаанбаатар хот

2018 он

Ажил мэргэжлийн лавлах: Хүлэмжийн аж ахуйн фермер

Азийн хөгжлийн банкны хөнгөлөлттэй зээлийн санхүүжилтээр Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны хэрэгжүүлж буй L3243-MON “Хөдөлмөр эрхлэх ур чадварыг дээшлүүлэх төсөл”-ийн хүрээнд боловсруулав.

ISBN:

Ажил мэргэжлийн лавлахын баталгаажилт

Үндэсний ажил мэргэжлийн ангилал тодорхойлолт (YAMAT 08)-ын код:	6112-25
Хөтөлбөрийн индекс: Боловсролын Олон Улсын Стандарт Ангилал (ISCED-13):	Ферм ба эдлэн газрын удирдлага 0811-504
Баталсан байгууллага, огноо:	МБСҮЗ-ийн 2018 оны 12 дугаар сарын 18-ны өдрийн хуралдааны 02 дугаар тогтоол
Баталгаажуулсан байгууллага, огноо:	Монголын Хүнс, Хөдөө Аж Ахуйн Үндэсний Ассоциаци 2018 оны 04 дүгээр сарын 04-ний өдөр
Хянан засварласан хувилбар, огноо	№ 01 оны ... дугаар сарын ны өдөр
Хянан засварлах хугацаа	Мэргэжлийн чиглэл, индексийг шинэчлэн тогтоож, өөрчлөлт орох эсвэл шаардлагатай тохиолдол бүрт
Ажил мэргэжлийн лавлахыг боловсруулсан аргачлал	ДАКУМ шинжилгээний аргачлал

Энэхүү ажил мэргэжлийн лавлахыг ХНХЯ-ны зөвшөөрөлгүйгээр олшруулах, дахин хэвлэхийг хориглоно.

АГУУЛГА

	Хуудасны дугаар
Өмнөх үг	3
Товчилсон үгийн тайлбар	4
1. Ажил мэргэжлийн лавлахын хэрэглээ	5
2. Ажлын байрны товч тодорхойлолт	6
3. Ажлын байрны тухай мэдээлэл	6
3.1 Ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөл	
3.2 Ажлын байранд тавигдах шаардлага	
3.3 Ажлын байранд шаардагдах боловсролын бичиг баримт	
3.4 Ажлын байранд шаардагдах машин механизм, тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгсэл, түүхий эд материал	
4. Ажлын байранд мөрдөгдөх норматив ишлэл	7
5. Хөдөлмөр эрхлэхэд шаардагдах мэдлэг, ур чадвар, хандлага, төлөвшил	7
5.1 Мэдлэг	
5.2 Ур чадвар	
5.3 Хандлага, төлөвшил	
6. Үүрэг ба ажилбарын жагсаалт	9
7. Ажлын байр бусад албан тушаалын уялдаа холбоо	11
8. Техникийн эсвэл мэргэжлийн боловсрол олгох байгууллага болон ажил олгогчийн мэдээлэл	12
9. Хүлэмжийн аж ахуйн фермер мэргэжлээр ажил мэргэжлийн лавлахыг боловсруулж, баталгаажуулсан төлөөлөл	13

ӨМНӨХ ҮГ

Монгол Улсын эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэл хөдөө аж ахуй, барилга, зам тээврийн салбарт мэргэжлийн боловсрол, сургалтын тогтолцоог хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлтэд нийцүүлэх, төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэх ур чадварыг дээшлүүлэх, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих зорилгоор Азийн хөгжлийн банкны хөнгөлөлттэй зээлийн санхүүжилтээр Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны хэрэгжүүлж буй L3243-MON “Хөдөлмөр эрхлэх ур чадварыг дээшлүүлэх төсөл”-ийн хүрээнд “Хүлэмжийн аж ахуйн фермер” мэргэжлийн ажил мэргэжлийн лавлахыг боловсруулав.

Мэргэжлийн боловсрол, сургалтад оролцогч талууд төрийн байгууллага, политехник коллеж, мэргэжлийн сургалт-үйлдвэрлэлийн төв, мэргэжлийн сургалтын байгууллага, ажил олгогч, мэргэжлийн холбоод, ажил хайгч, оюутан, суралцагч зэрэг хэрэглэгчдийн нийтлэг хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн энэхүү ажил мэргэжлийн лавлахыг боловсруулсан бөгөөд лавлахыг хэн хэрхэн ямар хэрэгцээнд зориулан ашиглаж болохыг дараах байдлаар тусгасан. Үүнд:

- төрийн байгууллага хөдөлмөр эрхлэлт, техникийн болон мэргэжлийн боловсрол, сургалтын талаар бодлого боловсруулах, хянах, хөдөлмөрийн харилцаатай холбогдох мэдээллийг авах, ажилтны ур чадварыг үнэлэхэд;
- ажил олгогчид нь ажлын байрны тодорхойлолт, аж ахуйн нэгж байгууллагын дотоод дүрэм, журам боловсруулахад;
- политехник коллеж, мэргэжлийн сургалт-үйлдвэрлэлийн төв, мэргэжлийн сургалтын байгууллага, түүнчлэн холбогдох их, дээд сургуулиуд нь сургалтын хөтөлбөрөө боловсруулах, төгсөгчдийн ур чадварын үнэлгээ хийх, багш нарыг сургаж бэлтгэх, тэдний мэргэжлийг дээшлүүлэх, мэргэшүүлэхэд;
- ажил хайгч иргэд, суралцагчид нь ажлын байрны хэрэгцээ шаардлага, түүнд шаардагдах ур чадвар, мэдлэг, хандлага төлөвшил, хөдөлмөрийн нөхцлийн талаарх мэдээллийг олж авахад ажил мэргэжлийн лавлахыг ашиглаж болно.

Ажил мэргэжлийн лавлах нь ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөл, тавигдах шаардлага, мөрдөж ажиллах стандарт, ашиглах машин механизм, тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгсэл, ажилтны эзэмшвэл зохих мэдлэг, ур чадвар, хандлагаас гадна мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага, ажил олгогчдын талаарх ерөнхий мэдээллийг агуулсан болно.

Мэргэжлийн мэдлэг, ур чадвар, хандлага төлөвшил, хийж гүйцэтгэх үүрэг, ажилбарыг салбарын зөвлөх, мэргэжилтэн, томоохон аж ахуйн нэгж байгууллага, ажил олгогчид, мэргэжлийн холбоодын төлөөлөл, политехник коллеж, мэргэжлийн сургалт-үйлдвэрлэлийн төвийн мэргэжлийн багш нарын мэдлэг, туршлагад тулгуурлан ажил мэргэжлийн дүн шинжилгээний ДАКУМ арга зүйгээр боловсруулсан.

Монгол Улсын мэргэжлийн боловсрол, сургалтын салбар нь хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт хэрэгцээнд бодитоор нийцэж, төр, хувийн хэвшлийн түншлэл, шинэ техник технологи, шинэлэг арга зүйд тулгуурлан хөгжих болтугай.

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ТАЙЛБАР

ХНХЯ	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам
МБСБХЗГ	Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газар
ААНБ	Аж ахуйн нэгж байгууллага
АМЛ	Ажил мэргэжлийн лавлах
АМДШ	Ажил мэргэжлийн дүн шинжилгээ
АХБ	Азийн хөгжлийн банк
БАЗТ	Бүсийн арга зүйн төв
МБС	Мэргэжлийн боловсрол, сургалт
МБСБ	Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага
МБСҮЗ	Мэргэжлийн боловсрол сургалтын Үндэсний зөвлөл
МБССЗ	Мэргэжлийн боловсрол сургалтын салбар зөвлөл
МСҮТ	Мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төв
ҮМХ	Үндэсний мэргэшлийн хүрээ
ХЭУЧД төсөл	Хөдөлмөр эрхлэх ур чадварыг дээшлүүлэх төсөл

1. Ажил мэргэжлийн лавлахын хэрэглээ

Энэхүү ажил мэргэжлийн лавлах нь ажлын байранд тавигдах шаардлага, мөрдөж ажиллах стандарт, ашиглах машин механизм, тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгсэл, ажилтны эзэмшвэл зохих мэдлэг, ур чадвар, хандлагаас гадна мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага, ажил олгогчдын талаарх ерөнхий мэдээллийг агуулсан болно. Уг лавлагаас дараах хэрэглэгчид шаардлагатай мэдээллийг олж авна. Үүнд:

Хэрэглэгч	Лавлагаас авах мэдээлэл
Төрийн байгууллага	<ul style="list-style-type: none">• Хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогыг үндэсний болон салбар, бүс, орон нутгийн түвшинд тодорхойлж боловсруулах;• Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын стандарт боловсруулах, ажлын байр, хөдөлмөрийн харилцааг зохицуулах асуудалтай холбогдох мэдээллийг авах;• Ажил олгогчийн хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн мэргэжилтэй ажилтны ур чадварыг үнэлэх;• Иргэдэд ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох, зөвлөгөө өгөх зорилгоор ашиглах.
Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага болон Политехник коллеж	<ul style="list-style-type: none">• Ажил олгогчийн шаардлагад нийцсэн сургалтыг зохион байгуулах;• Тухайн мэргэжлийн чадамжид суурилсан сургалтын хөтөлбөр боловсруулах, багшийг сургаж бэлтгэх;• Суралцагчдад ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох, зөвлөгөө өгөх;• Ажил олгогч, аж ахуйн нэгж байгууллагуудтай хамтран ажиллах, үйлдвэрлэлийн дадлагыг хамтран зохион байгуулах.
Ажил олгогч	<ul style="list-style-type: none">• Ажлын байрны тодорхойлолт, ажилтан сонгон шалгаруулах шалгуурыг боловсруулах;• Ажилтныг үнэлэх, үйл ажиллагааны гүйцэтгэлийн түвшинг үнэлэх, цалинг тогтоох;• Ажлын ачаалал, нормыг тогтоох;• Ажилтныг давтан сургах, мэргэшүүлэхтэй холбогдсон сургалтын хэрэгцээг тодорхойлох, захиалгат сургалтыг төлөвлөх;• Сургалтын байгууллагатай хамтран ажиллах;• Үйлдвэр, аж ахуйн нэгж, байгууллага дээрх дадлагажуулах сургалтыг зохион байгуулах.
Иргэн ба ажил хайгч	<ul style="list-style-type: none">• Ажлын байрны нөхцөл, тавигдаж буй шаардлагын талаар мэдээлэл авах;• Ажлын байранд гүйцэтгэх үндсэн үүрэг, ажилбар, ашиглах тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгслийн талаар мэдээлэл авах;• Мэргэжлийнхээ хүрээнд эзэмшвэл зохих мэдлэг, ур чадвар, хандлага, төлөвшлийн талаар ойлголт авах;• Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагын тухай мэдээлэл авах;• Ажлын байр, аж ахуйн нэгж байгууллагын талаар мэдээлэл авах.

2. Ажлын байрны товч тодорхойлолт

Хүлэмжийн аж ахуйн фермер нь зах зээл дээр тогтмол зарж борлуулах буюу нийлүүлэх зорилгоор хүнсний болон нарийн ногоог хамгаалагдсан хөрсөнд тарьж ургуулах, хураан авах, хадгалах боловсруулах, төлөвлөж зохион байгуулах, үйл ажиллагааг гүйцэтгэнэ.

3. Ажлын байрны тухай мэдээлэл

3.1 Ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөл

- Хүлэмжийн аж ахуйн фермер нь хамгаалагдсан хөрсний барилга байгууламжийн талбайд хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн шаардлага, стандартыг бүрэн хангасан орчин нөхцөлд ажиллана.
- Хамгаалагдсан хөрсний тариалангийн хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сургалтад хамрагдаж мэдлэг, дадлагатай болсон байна.
- Газар тариалангийн холбогдох хууль тогтоомж, дүрэм журам, стандарт, тогтоосон норм, нормативын дагуу явуулна.
- Машин механизм, тоног төхөөрөмжийн аюулгүй ажиллагааны шаардлага, зааварчилгаа болон ажлын тусгай хувцас, хамгаалах хэрэгслээр бүрэн хангасан нөхцөлд ажиллана.
- Хүлэмжийн аж ахуйн фермер мэргэжлийн ажилтан нь үйлдвэрлэл, ажил үйлчилгээтэй холбоотой, зайлшгүй шаардлагатай эрүүл мэндийн урьдчилсан ба хугацаат үзлэгт хамрагдана.
- Хүлэмжийн аж ахуйн фермер нь хөдөлмөрийн хүнд нөхцөлд ажиллах бөгөөд хуулийн дагуу тэтгэврийг хөнгөлөлттэй тогтоолгох боломжтой..

3.2 Ажлын байранд тавигдах шаардлага

- Хүлэмжийн аж ахуйн фермер мэргэжлийн боловсролтой, 18 нас хүрсэн иргэн байна.

3.3 Ажлын байранд шаардагдах боловсролын бичиг баримт

- Мэргэжлийн үнэмлэхтэй байна. Зарим тохиолдолд чадамжийн гэрчилгээ шаардагдаж болно.

3.4 Ажлын байранд шаардагдах машин механизм, тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгсэл, түүхий эд материал

- **Машин механизм:** Хөрс боловсруулах машин, трактор, култиватор, жижиг трактор гэх мэт.
- **Тоног төхөөрөмж:** Хөрс хагалах анжис 3 хутагтай, хөрс сийрүүлэгч, хөрс бутлагч, гар нягтруулагч, усалгааны тоног төхөөрөмжүүд бороожуулагч, дуслын усалгааны систем, нэвчих усалгааны систем, хор шүршигч, үр соёолуулагчийн камер, хөшиг, гэрэлтүүлэгч гэх мэт.
- **Багаж хэрэгсэл:** Хүрз жижиг, том, гаапуу, татуурга, маажуур, хайч, агаарын чийг хэмжигч, хөрсний чийг хэмжигч, агаарын харьцангуй чийг хэмжигч, алхаа метр, мяндсан утас, хавчуурга, чиглүүлэгч, үрсэлгээний бортогууд, сагс, услуур, жин, хувин, шүүр, шуудай, харандаа, хөдөлмөр хамгааллын хувцас, хөдөлмөр хамгааллын бүрэн хэрэгсэл, шуудай, шүүр гэх мэт.

- **Түүхий эд, материал:** Нарийн ногооны үрүүд өргөст хэмх, улаан лооль, улаан, шар, ногоон чинжүү, байцааны овгийн ургамлын үр броклли байцаа, навчит байцаа, хятад байцаа, олон толгойт байцаа, сонгинолог ургамлын үрүүд үрт сонгино, сармис, ногоон сонгино, булцуут сонгино, навчит ногооны үрүүд салатны навч, яншуй, цоохор майлз, бууцай, жууцай, хөрсний төрлүүд хар шороо, саарал, хүрэн, элс, хайрга, чулуулаг, бордооны төрлүүд азот, фосфор, кали, бууц, шингэн бууц, био бордоо, ялзмагт бордоо, гумины бордоо, багсармал бордоо гэх мэт.
- **ХАБЭА-н хэрэгсэл:** ХАБЭА-н шаардлагын дагуу анхны тусламжийн иж бүрдэл болон хөдөлмөр хамгааллын хувцас, хэрэгслийн бэлэн байдлыг хангана.

4. Ажлын байранд мөрдөгдөх норматив ишлэл

Ажлын байранд дараах хууль, дүрэм журам, стандартыг баримтална. Эдгээр баримт бичгүүдэд өөрчлөлт орсон тохиолдолд хамгийн сүүлчийн албан ёсны хэвлэлийг хэрэглэнэ. Үүнд:

- Хөдөлмөрийн тухай хууль болон бусад холбогдох хууль, дүрэм, журам
- Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль
- MNS 4990:2015 Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэнд. Хөдөлмөрийн эрүүл ахуй. Ажлын байрны орчин. Эрүүл ахуйн шаардлага
- MNS 5080:2001 Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал. Үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуй. Хөдөлмөрийн нөхцөл, түүний ангилал, хүчин зүйл. Хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээ
- Газар тариалангийн тухай хууль
- Таримал ургамлын үр, сортын тухай хууль
- Органик хүнсний тухай хууль
- MNS 0255:82 Бөөрөнхий цагаан байцаа
- MNS ISO 874:2000 Шинэ жимс ба ногооноос дээж авах
- MNS 0255:2007 Бөөрөнхий байцаа
- MNS 0264:2009 Хүлэмжний лооль
- MNS ISO 5524:2003 Улаан лооль тээвэрлэх хадгалах
- MNS 2429:2009 Үрийн дээж авах
- MNS 3115:2002 Үрийн дээж авах чанар тодорхойлох
- MNS 2783:2005 Таримлын өвчний халдвар тодорхойлох
- MNS 4720:2006 Чинжүүний тарих үрийн чанар
- MNS 4721:2003 Яншуйны тарих үрийн чанар
- MNS CAC 1:2007 Савласан хүнсний бүтээгдэхүүний шошгололтод тавих шаардлага
- MNS 5868:2008 Хүнсний бүтээгдэхүүн дахь пестицидийн үлдэгдлийн зөвшөөрөгдөх хэмжээ

5. Хөдөлмөр эрхлэхэд шаардагдах мэдлэг, ур чадвар, хандлага, төлөвшил

5.1 Мэдлэг

- М 1. Монгол Улсын Хөдөлмөрийн тухай хууль болон бусад холбогдох хууль, дүрэм, журам
- М 2. Тухайн аж ахуйн нэгж байгууллагын дотоод дүрэм, журам
- М 3. Газар тариалангийн технологийн суурь мэдлэг
- М 4. Ажлын байран дахь хөдөлмөр аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн шаардлага
- М 5. Хүлэмжний хийц, төрөл, ангилал
- М 6. Хүлэмж барих арга
- М 7. Хүлэмжний таримлын ургалтын горим зохицуулах арга

- М 8. Хүнсний ногооны үрийг ялгаж тариалалтанд бэлтгэх үндсэн аргууд
- М 9. Таримал ургамлын овог, төрлүүд
- М 10. Газар тариалангийн бүтээгдэхүүн хадгалах, боловсруулах горим
- М 11. Хөдөө аж ахуйн машин, тракторын бүтэц зохион байгуулалт ажиллах горим
- М 12. Дэвшилтэт шинэ техник тоног төхөөрөмжийн технологийн карт хөтлөж бичих зааварчилгаа
- М 13. Хүлэмжний тоног төхөөрөмжтэй ажиллах үеийн аюулгүй ажиллагааны дүрэм журам
- М 14. Хүлэмжинд үрээр олон үрслэгээр тариалалт хийх үндсэн арга
- М 15. Хүлэмжний таримлын ургалтын үеийн арчилгааны арга технологи
- М 16. Таримлын ургалтын үеийн хөнөөлт хортон шавьж, өвчин түүнээс хамгаалах аргууд
- М 17. Таримлыг хураах аргууд
- М 18. Таримлыг хадгалах, борлуулах арга
- М 19. Маркетингийн үндэс
- М 20. Менежментийн үндэс
- М 21. Стратеги төлөвлөгөөний арга зүй
- М 22. Санхүүгийн менежмент

5.2 Ур чадвар

- УЧ 1. Багаа удирдах, төсөл бичих, боловсруулах, хууль эрх зүйн дүрэм журмыг судлаж хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг мөрдөн бие даан гүйцэтгэх
- УЧ 2. Ажлын ачаалал даах
- УЧ 3. Ажилдаа дур сонирхолтой байх
- УЧ 4. Бэрхшээлийг давах
- УЧ 5. Бие даан суралцах
- УЧ 6. Хариуцлагатай байх
- УЧ 7. Хүлэмжийн аж ахуй эрхлэх үндсэн суурь ажил төлөвлөх
- УЧ 8. Хамгаалагдсан хөрсийг боловсруулах, тариалалтанд бэлтгэх
- УЧ 9. Хөрсний дээж авах, хөрс боловсруулах багаж хэрэгсэлтэй ажиллах үеийн хөдөлмөр аюулгүй ажиллагааг мөрдөн бие даан гүйцэтгэх
- УЧ 10. Үрийг тариалалтанд бэлтгэх, ургац хураалтын тайлантай танилцаж үрээр тариалалт хийх чадвартай байх
- УЧ 11. Санхүүгийн менежментийг төлөвлөх
- УЧ 12. Салбарын үйл ажиллагаатай холбоотой хууль тогтоомжийг мэргэжлийн хүрээнд хэрэглэх

5.3 Хандлага, төлөвшил

- Х 1. Хамгаалах хэрэгслийг байнга бүрэн өмсөх.
- Х 2. Цаг баримтлах
- Х 3. Нягт нямбай байх.
- Х 4. Аюулгүй ажиллагааг мөрдөх.
- Х 5. Ажлын хариуцлагатай байх.
- Х 6. Байгууллага аж ахуйн дүрэм журмыг мөрдөж ажиллах.
- Х 7. Шийдэмгий байх.
- Х 8. Цаг хугацааг баримталдаг байх
- Х 9. Мэргэжилдээ сонирхолтой байх.
- Х 10. Шударга байх
- Х 11. Ажигч гярхай байх

- X 12. Идэвхи санаачлагатай байх
- X 13. Хариуцлагатай байх
- X 14. Тогтвор суурьшилтай ажиллах.
- X 15. Хувийн зохион байгуулалт сайтай байх
- X 16. Багаар ажиллах
- X 17. Олны дунд биеэ зөв авч явах
- X 18. Хөдөлмөрийн хүмүүжилтэй байх

6. Үүрэг ба ажилбарын жагсаалт

Хүлэмжийн аж ахуйн фермер мэргэжлийн ажилтны хийж гүйцэтгэх ажил үүргийг ажилбараар ангилан тодорхойлов. Мэргэжлийн боловсрол, сургалтаар олгох боломжгүй дадлага ажлыг ажлын байрны бодит орчинд хийж гүйцэтгэх шаардлагатай ажилбаруудыг (*) тэмдэглэгээтэй үзүүлэв.

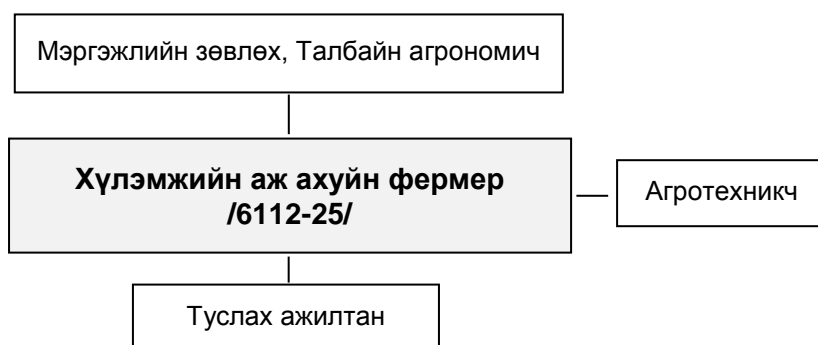
Д/д	Үүрэг	Ажилбар
1	Хүлэмжийн аж ахуйн фермерийн хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн шаардлагыг хангаж ажиллах	<ul style="list-style-type: none"> - ХАБЭА-н дүрэм журмыг дагаж мөрдөх - Ажлын хувцас хамгаалах хэрэгслийг бэлтгэх - Эрсдэлийг үнэлэх - Галын багаж хэрэгслийг ашиглах - Анхны тусламж үзүүлэхэд шаардагдах зүйлсийг бэлтгэх - Анхны тусламж үзүүлэх - Техник тоног төхөөрөмжтэй ажиллах үед техник хэрэгслийн хэвийн ажиллагааг хангаж ажиллах - Ургамал хамгаалах бодистой ажиллах үеийн аюулгүй ажиллагааг хангаж ажиллах
2	Хүлэмжийн хөрсийг боловсруулах	<ul style="list-style-type: none"> - Хөрсний дээж авах - Хөрсний ариутгал хийх - Таримлын талбайг бордох - Таримлын талбайг хагалах - Хагалсан талбайг бутлах - Буталсан талбайг тэгшлэх - Ургамлын мөр далан, хамар гаргах - Тариалалтын хөрсийг чийгшүүлэх - Хөрсний хучлага хийх - Услалтын системийг байршуулах
3	Үрийг тариалалтанд бэлтгэх	<ul style="list-style-type: none"> - Таримлын үр сонгох - Таримлын үрийг дэвтээх - Таримлын үрийг соёолуулах - Үрийг ариутгах - Үрсэлгээ бойжуулах сав бэлтгэх - Үрсэлгээний хөрс бэлтгэх - Үрсэлгээний хөрс халаах - Үрсэлгээний давхар тунель бэлтгэх - Соёолсон үрийг шигтгэх - Соёололтын горимыг тохируулах - Үрсэлгээг шилжүүлэн суулгах - Бойжсон үрсэлгээг арчлах

4	Үрээр тариалалт хийх	<ul style="list-style-type: none"> - Богино болцтой үр сонгох (F1 гибрид үр) - Талбайн төлөвлөлт хийх - Тарилтын хугацааг тодорхойлох - Тарилтын өмнөх усалгаа хийх - Үрсэлгээний багажны тохиргоо хийх - Талбайд үрийг тарих - Тариалалтын дараах усалгаа хийх - Үрийн соёололтыг шалгах - Соёолсон үрийн цөөлөлт хийх - Үрийн нөхөн тариалалт хийх
5	Хүлэмжийн ногоог хураах	<ul style="list-style-type: none"> - Хураалтын ажилд бэлтгэх - Ургацын дээж авах - Түүвэр хураалт хийх - Үндсэн хураалт хийх * - Хураасан ногоог ангилгах * - Ангилсан ногоог цэвэрлэх * - Цэвэрлэсэн ногоог савлах * - Борлуултанд хүлээлгэн өгөх * - Ажлын гүйцэтгэлийн тайлан гаргах
6	Хүлэмжийн тариалтанд бэлтгэх	<ul style="list-style-type: none"> - Талбайн түүх хөтлөх - Хүлэмжинд засвар үйлчилгээ хийх - Хүлэмжийн ариутгал хийх - Хүлэмжийн цэвэрлэгээ хийх - Хүлэмжийн техник тоног төхөөрөмж бэлтгэх - Хүлэмжийн тоног төхөөрөмжийг ажиллуулах * - Хүлэмжийн техникийг ажиллуулах * - Гар багаж бэлтгэх - Усалгааны системийн ажиллагааг шалгах - Хүлэмжийн горимын тохируулгыг шалгах
7	Ургамлын арчилгаа хийх	<ul style="list-style-type: none"> - Хүлэмжийн температурыг тохируулах - Таримлыг хянан баталгаажуулах - Хөрсний чийгийг шалгах - Усалгааны горимийг тохируулах - Ургамлын хөрс сийрүүлэх - Ургамалд маналт хийх - Ургамлын сойлт уяа тавих - Ургамалд сойлт хийх - Ургамалд тоос хүртээх - Ургамлын суганы навч авах - Ургамлыг өвчнөөс хамгаалах - Талбайн хог ургамлыг устгах - Ургамлыг хортон шавьжнаас хамгаалах - Таримлыг нэмэлт бордоогоор бордох - Ургамалд таналт хийх - Ургамлын оройн нахиаг тайрах
8	Үрсэлгээгээр тариалалт хийх	<ul style="list-style-type: none"> - Ургах чадвартай үрсэлгээг сонгох - Ургамал хоорондын зайг тэмдэглэх - Таримлын хөрсийг нүхлэх - Сонгосон үрсэлгээг байршуулах - Сонгосон үрсэлгээг тарих - Тарьсан үрсэлгээг услах - Тариалалтын дараах үеийн ажиглалт хийх - Бойжсон үрсэлгээгээр нөхөн тариалалт хийх

9	Өөрийгөө хөгжүүлэх	<ul style="list-style-type: none"> - Шинэ дэвшилтэд технологийг судлаж ашиглах - Төсөл бичих чадварыг хөгжүүлэх - Багаар ажиллах чадварыг хөгжүүлэх - Харилцааны ур чадвараа дээшүүлэх - Мэргэжлийн гадаад хэл эзэмших - Компьютерийн хэрэглээний программыг эзэмших - Эрүүл аюулгүй хүнсний хэрэглээний мэдлэгээ сайжруулах
10	Аж ахуй эрхлэх ур чадвар эзэмших	<ul style="list-style-type: none"> - Аж ахуйн нэгж байгуулах - Жилийн ажлыг төлөвлөх - Аж ахуйн хүний нөөцийг төлөвлөх - Ногоо борлуулалтын ажлыг төлөвлөх - Аж ахуйн санхүүг хөтлөх - Төсөл боловсруулах

7. Ажлын байр бусад албан тушаалын уялдаа холбоо

Хүлэмжийн аж ахуйн фермер мэргэжлийн ажилтны бусад албан тушаалтантай ажиллах уялдаа холбоог дараах байдлаар дүрслэн харуулав.

Тухайн ажилтныг удирдах албан тушаал болон удирдуулан ажиллах ажилтныг босоо тэнхлэгээр харуулж байгаа бөгөөд энэ нь түүний өсч, дэвших боломжийг мөн илэрхийлж байна. Өөрөөр хэлбэл, хүлэмжийн аж ахуйн фермер мэргэжлийн ажилтан нь талбайн агрономчийн хяналтан дор ажиллаж, туслах ажилтныг удирдан агротехникчтэй хамтран ажиллана.

8. Техникийн эсвэл мэргэжлийн боловсрол олгох байгууллага болон ажил олгогчийн мэдээлэл

Иргэн тухайн мэргэжлээр суралцах эсвэл ажил хайж байгаа тохиолдолд дараах мэдээлэлтэй танилцаж, сонголтоо хийх боломжтой.

Техникийн болон мэргэжлийн боловсрол олгох байгууллагуудын мэдээлэл	Ажил олгогч байгууллагуудын мэдээлэл
<p>Тухайн мэргэжлээр бэлтгэдэг мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага болон политехник коллежийн талаарх мэдээллийг дараах вэб хуудаснаас авна уу.</p> <p>http://www.asc.mn</p>	<p>Тухайн мэргэжлээр ажилтан хайж байгаа байгууллагуудын талаарх мэдээллийг дараах вэб хуудаснаас авна уу.</p> <p>http://hudulmur-halamj.gov.mn/job/list</p>

9. Хүлэмжийн аж ахуйн фермер мэргэжлээр ажил мэргэжлийн лавлахыг боловсруулж, баталгаажуулсан төлөөлөл

Ажил мэргэжлийн лавлахын ДАКУМ шинжилгээг боловсруулахад оролцсон багийн гишүүд:

1. Ц.Энхтайван	“Тайванбадрах” ББН-ийн Захирал
2. Н.Эрдэнэчимэг	“Геомандал” ХХК-ийн Ногоочин
3. Ч.Авирмэд	“Ногоон алмаз агро” ТББ-ын Зөвлөх агрономич
4. Я.Мөнхбаатар	“Түмэн сүйх” ХХК-ийн Менежер
5. Д.Байгалмаа	“Харвахын гол” ХХК-ийн Захирал
6. Ш.Алтай	“Атрын шим” ХХК-ийн Ногоочин
7. Г.Бадамдорж	“Гүн далий” ХХК-ийн Туслах ногоочин
8. Д.Мөнхжаргал	“Атарын шим” ХХК-ийн Ногоочин
9. С.Бямбатуяа	Хувиараа ногооны аж ахуй эрхлэгч

Ажил мэргэжлийн лавлахыг боловсруулахад ашигласан ДАКУМ шинжилгээг баталгаажуулсан:

1. Л.Даваа	“Монголын агрономчдын холбоо”-ны Агрономич
2. Ц.Оюунгэрэл	“Сэнжит-Оюу” ХХК-ийн Агрономич
3. Д.Отгонгэрэл	“Харвахын гол” ХХК-ийн Агрономич
4. Д.Нэргүй	“Болор хээ” ХХК-ийн Агрономич
5. Ч.Жадамба	“Төв аймгийн хүнс, хөдөө аж ахуйн ассоциаци”-ийн гүйцэтгэх захирал

Ажил мэргэжлийн лавлахыг боловсруулахад ашигласан ДАКУМ шинжилгээг хянасан хөдөө аж ахуйн салбарын экспертүүдийн төлөөлөл:

1. Р.Мөнхбат	“Монголын Хүнс, Хөдөө Аж Ахуйн Үндэсний Ассоциаци”-ийн Ерөнхийлөгч
2. А.Доржсүрэн	“Монголын байгаль орчны иргэний зөвлөл”-ийн Төв аймаг дахь салбарын дарга, Агрономич
3. Н.Баярсайхан	“Геомандал” ХХК-ийн Захирал, Агрономич
4. Х.Алтанцацралт	“Монголын хүлэмжийн фермер хөгжүүлэгчдийн Нийгэмлэг”-ийн тэргүүн, Агрономич

Ажил мэргэжлийн дүн шинжилгээний чиглүүлэгчид:

1. Д.Эрдэнэбат	ДАКУМ I+ зэргийн гэрчилгээт Сургагч багш, ХХҮЕГ-ийн Мэргэжлийн болон техникийн боловсролын агуулга, арга зүй хариуцсан мэргэжилтэн
2. Б.Цэвээнгэрэл	ДАКУМ I+ зэргийн гэрчилгээт Сургагч багш, Увс аймгийн Улаангом Политехник Коллежийн Нийгмийн түншлэл, зуучлал хариуцсан мэргэжилтэн

Ажил мэргэжлийн лавлахын загварыг боловсруулж, хянасан зөвлөхүүд:

1. Д.Адилбиш	ХНХЯ-ны МБСБХЗГ-ын Ахлах мэргэжилтэн
2. Ц.Ганчимэг	АХБ-ны ХЭУЧД төслийн ЧССҮ-ний мэргэжилтэн
3. Д.Энхбаатар	ЧССҮ-ний Үндэсний зөвлөх
4. Г.Батчимэг	ЧССҮ-ний Зөвлөх

10. Хүлэмжийн аж ахуйн, фермер мэргэжлийн үүрэг, ажилбарын зураглал (Дакум шинжилгээ)

ҮҮРЭГ

АЖИЛБАР

A	Аж ахуй эрхлэх үр чадвар эзэмших	A-1 Аж ахуйн нэгж байгуулах BBC	A-2 Жилийн ажлыг төлөвлөх ABA	A-3 Аж ахуйн хүний нөөцийг төлөвлөх BBB	A-4 Ногоо борлуулалтын ажлыг төлөвлөх CCA	A-5 Аж ахуйн санхүүг хөтлөх BBC	A-6 Төсөл боловсруулах BBA											
		B	Хүлэмжийн байгууламжийг бэлтгэх	B-1 Талбайн түүх хөтлөх ACA	B-2 Хүлэмжийн засвар үйлчилгээ хийх CAB	B-3 Хүлэмжийн ариутгал хийх BBB	B-4 Хүлэмжийн цэвэрлэгээ хийх CCA	B-5 Хүлэмжийн техник т/т бэлтгэх BBC	B-6 Хүлэмжийн тоног төхөөрөмжийг ажиллуулах BBA	B-7 Хүлэмжийн техникийг ажиллуулах BBB	B-8 Гар багаж бэлтгэх CCA	B-9 Усалгааны системийн ажиллагааг шалгах AAA	B-10 Хүлэмжийн горимын тохируулгыг шалгах ABA					
C	Үрийг тариалалтанд бэлтгэх			C-1 Таримлын үр сонгох ABC	C-2 Таримлын үрийг дэвтээх CCC	C-3 Таримлын үрийг соёлуулах BBC	C-4 Үрсэлгээ бойжуулах сав бэлтгэх CCC	C-5 Үрсэлгээний хөрс бэлтгэх BBC	C-6 Үрсэлгээний хөрс халаах BBB	C-7 Үрсэлгээний давхар тунель бэлтгэх BBB	C-8 Соёолсон үрийг шигтгэх BBC	C-9 Соёололтын горимыг тохируулах AAA	C-10 Үрсэлгээг шилжүүлэн суулгах BBB	C-11 Бойжсон үрсэлгээг арчлах AAA				
		D	Хүлэмжийн хөрсийг боловсруулах	D-1 Хөрсний дээж авах BCC	D-2 Хөрсний ариутгал хийх BBB	D-3 Таримлын талбайг бордох BAB	D-4 Таримлын талбайг хагалах CAC	D-5 Хагалсан талбайг бутлах CAC	D-6 Буталсан талбайг тэгшлэх CBC	D-7 Ургамлын мөр далан гаргах BBC	D-8 Услалтын системийг байршуулах BBC	D-9 Хөрсний хучлага хийх CBC	D-10 Тариалалтын хөрсийг чийгшүүлэх CBV					
E	Үрсэлгээгээр тариалалт хийх			E-1 Ургах чадвартай үрсэлгээг сонгох ABC	E-2 Ургамал хоорондын зайг тэмдэглэх BBC	E-3 Таримлын хөрсийг нүхлэх CBC	E-4 Сонгосон үрсэлгээг байршуулах CCC	E-5 Сонгосон үрсэлгээг тарих BBC	E-6 Тарисан үрсэлгээг услах ABA	E-7 Тариалалтын дараах үеийн ажиглалт хийх CCA	E-8 Бойжсон үрсэлгээгээр нөхөн тариалалт хийх CBV							
		F	Үрээр тариалалт хийх	F-1 Богино болцтой үр сонгох ABV	F-2 Талбайн төлөвлөлт хийх BBB	F-3 Тарилтын хугацааг тодорхойлох CBV	F-4 Тарилтын өмнөх усалгаа хийх CBC	F-5 Үрэлгээний багажны тохиргоо хийх BBB	F-6 Талбайд үрийг тарих BBB	F-7 Тариалалтын дараах усалгаа хийх BBA	F-8 Үрийн соёололтыг шалгах CCA	F-9 Соёолсон үрийн цөөлөлт хийх BBB	F-10 Үрийн нөхөн тариалалт хийх BBB					
G	Ургамлын арчилгаа хийх			G-1 Хүлэмжийн температурыг тохируулах ABA	G-2 Таримлыг хянан баталгаажуулах BCA	G-3 Хөрсний чийгийг шалгах BCA	G-4 Усалгааны горимыг тохируулах ABA	G-5 Ургамлын хөрс сийрүүлэх BAB	G-6 Ургамалд маналт хийх BAB	G-7 Ургамлын сойлт уяа тавих CCC	G-8 Ургамалд сойлт хийх BBA	G-9 Цэцэгний тоос хүртээх ABA	G-10 Ургамлын суганы навч авах BBA	G-11 Ургамлыг өвчнөөс хамгаалах BBB	G-12 Талбайн хог ургамлыг устгах BAA	G-13 Ургамлыг хортон шавжнаас хамгаалах ABB	G-14 Таримлыг нэмэлт бордоогоор бордох ABB	G-15 Ургамлын салааг авах BCB
		H	Хүлэмжийн ногоог хураах	H-1 Хураалтын ажилд бэлтгэх BBB	H-2 Ургацын дээж авах BCC	H-3 Түүвэр хураалт хийх BBB	H-4 Үндсэн хураалт хийх CAB	H-5 Хураасан ногоог ангилах BBB	H-6 Ангилсан ногоог цэвэрлэх BBB	H-7 Цэвэрлэсэн ногоог савлах BBB	H-8 Борлуултанд хүлээлгэн өгөх CBV	H-9 Ажлын гүйцэтгэлийн тайлан гаргах BBC						
I	Өөрийгөө хөгжүүлэх			I-1 Шинэ дэвшилтэд технологи мэдэх BBB	I-2 Мэргэжлийн үр чадвараа дээшүүлэх BBB	I-3 Мэргэшүүлэх сургалтанд суух BBB	I-4 Мэргэжлийн зэрэг дэвээ ахиулах BAC	I-5 Боловсролын түвшинг ахиулах BBC	I-6 Мэргэжлийн туршлага солилцох BBB	I-7 Бизнес аж ахуй хөтлөх BBC	I-8 Ургамал хамгаалалын сургалтанд хамрагдах BAC	I-9 ХАБЭА-н сургалтанд хамрагдах BBC	I-10 Мэргэжлийн гадаад хэл сайжруулах CBC	I-11 Комьютерийн хэрэглээг сайжруулах CBC	I-12 Эрүүл аюулгүй хүнсний мэдлэгээ сайжруулах AAA	I-13 Мэргэжлийн эрх зүйн ойлголт, мэдлэгээ дээшлүүлэх BBB		

ТЭМДЭГЛЭЛ: Саарал өнгөтэй хэсэгт ажлын байран дээр ирэхээс өмнө сургалтын байгууллагаар олгох ажилбарыг заасан бөгөөд үүнийг сургалтын хөтөлбөрийн агуулгад заавал тусгана. Цагаан толгойн гурван үсгийн дарааллаар чухал, хүнд, давтамжийн үзүүлэлтүүдийн харьцангуй түвшинг илэрхийлдэг. Ингэхдээ эхний үсэг нь чухлын зэргийг (А-маш чухал, В-чухал, С-чухал биш), хоёр дахь үсэг нь ажилбарын хүндрэлийн түвшинг (А-маш хүнд, В-хүнд, С-хүнд биш), гурав дахь үсэг нь ажилбарыг гүйцэтгэх давтамжийг (А-байнга, В-заримдаа, С-ховор) илэрхийлнэ. Жишээлбэл: Ажилбарыг ABC гэж тэмдэглэсэн бол тухайн ажилбар нь маш чухал, хүнд, ховор гүйцэтгэдэг ажилбар гэсэн утгатай.

ТОВЧЛОЛ: Т/т – тоног төхөөрөмж